

L'actor "impossible", Fernando Fernán Gómez

Antoni Serra

El espíritu de la colmena

Aquesta és una societat hipòcrita i, en no poques ocasions, quasi bé desmemoriada o voluntàriament amnèsica. Ja ho era a l'època —no tan llunyana— del franquisme (redemptor o salvador?), com a conseqüència de la guerra *incivil*, però ho és encara ara, just començat un nou segle i mil·lenni. La realitat social i cultural ha canviat poc, o gairebé gens. O, com deia l'aristòcrata literari del sicilià Lampedusa, només ha canviat el mínim perquè, a l'hora de la veritat, no canviï res.

Bé, es preguntarà l'amic lector, a què treuen cap aquestes línies —pessimistes, com sempre— introductòries?

Precisament perquè, de sobte, recordava la dinàmica personal de l'actor —i moltes més coses, director, novel·lista, poeta, personatge inconfusible— Fernando Fernán Gómez quan, l'altre dia, em comunicaven la seva mort. Ja sé que homes de la talla i la capacitat revulsiva com Fernán Gómez no moren mai, que en tot cas acliquen els ulls, no sé si farts de viure dins la mediocritat que se'ns imposa, i s'incorporen a l'espai sense espai de l'energia. Recorden la llei de l'energia?: res no es crea ni es destrueix, senzillament es transforma. L'actor era conscient de la hipocresia social, i per aquesta raó m'atreviria a dir que no pocs ciutadans —havent acceptat la més còmoda condició de súbdits— el qualificaven de malhumorat, d'aspre, d'antipàtic i, fins i tot, d'atrabiliari maleducat, però no crec que ningú dubtàs que era un dels més grans actors de l'Estat espanyol. Jo crec que les vagades, i no foren poques, que l'actor manifestà el seu tarannà díscol i pertorbador davant alguns teòrics admiradors i periodistes —a la caça de la papallona o babaiana, com diuen al meu poble, cridanera *Vanessa car-dui*—, era que n'estava fart de frivolitats. Vet aquí

perquè jo crec que és un actor "impossible", sí, no en tenc dubtes, ja que no abunden —lamentablement— en la nòmina de la tristíssima "societat cinematogràfica" d'ahir, i d'ara mateix. Ell és únic. Tal vegada irrepètible.

Una sola vegada vaig parlar, i no massa extensament, amb Fernando Fernán Gómez i em va sorprendre, d'ell, la seva capacitat reflexiva, un cert sentit rebel de la vida, així com la seva veu profunda i molt rica en matisos. Li vaig notar un punt de rebel·lia crítica vers les realitats que envoltaven la subsistència quotidiana, ja foren d'ordre polític o cultural. És el que més em va impressionar d'ell, com a persona, i que no identificava amb el comportament d'altres actors i actrius, com Arturo Fernández, Antonio Casal, Sara Montiel o Analia Gadé, els

quals havia conegut també al llarg de l'exercici de la meua professió.

En aquesta nota breu, de recordatori improvisat, no tenc present —i ja em perdonaran, si volen, i si no que el Dimoni se me'n dugui a l'Infern que és el meu espai natural— aquell Fernando Fernán Gómez del primer temps d'interpret que s'inicià, si la memòria no em falla, el 1943. O sigui, l'actor de pel·lícules com *La ironía del dinero* (Neville), *Viaje de novios* (Klimovsky), *Las muchachas de azul* (Lazaga), *Adiós, Mimí Pompón* (Marquina), entre moltes d'altres. Ell, d'actor i com a director, sens dubte és un dels professionals més prolífics de la cinematografia espanyola. És evident que va participar en grans films, però també en pel·lícules d'una buidor i d'una superficialitat alarmants. Però dues de les seves interpretacions, almanco per a mi, ja justifiquen la vida d'un actor: austeritat, força, versemblança, dignitat, grandesa intel·lectual, rigor creatiu del personatge... són les característiques inqüestionables de Fernán Gómez en les pel·lícules de Víctor Erice, *El espíritu de la colmena* i de Cuerda, *La lengua de las mariposas* (ajudat, certament, per l'escriptura exquisida d'un magnífic narrador galleg i en llengua gallega: Manuel Rivas, ¿per què no li llegeixen ¿*Que me quieres, amor?* que dona peu a la trama del film?).

Així que, ara, per acomiadar-me, desitjaria fer un d'aquells sortilegis de bruixot a l'antiga —aquells que es guanyaren el foc santificat de la Inquisició— per fer aparèixer l'espectre del vell professor republicà, un home savi, un mestre al servei de l'ensenyament dels infants d'un petit poble, el qual durant la *incivil* és detingut pels falangistes i es conduït a la mort (assassinat) implacable. Quina més reivindicativa i revulsiva interpretació la de Fernán Gómez! ■